

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาสัมมากัมมันตะในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ผู้วิจัย : พระอธิการเดชา สิริธมฺโม (แบ่งหอม)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาสุพัทธ์ วชิราวุธ, ดร.

: พระยุพธนา อธิจิตฺโต, ดร.

วันสำเร็จศึกษา : ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการศึกษาสัมมากัมมันตะในพระพุทธศาสนาเถรวาทนี้ มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ๓ ประการ คือ ๑. เพื่อศึกษาสัมมากัมมันตะในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒. เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมสัมมากัมมันตะในพระพุทธศาสนา ๓. เพื่อศึกษาความสำคัญของสัมมากัมมันตะต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน โดยการศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา วิชาการต่าง ๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้น นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสัมมากัมมันตะในพระพุทธศาสนาเถรวาท หลักธรรมที่ส่งเสริมสัมมากัมมันตะ ความสำคัญของสัมมากัมมันตะต่อการดำเนินชีวิต มาศึกษาค้นคว้า แล้วสรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

จากผลของการวิจัยพบว่า พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก และอรรถกถา ตลอดจนทั้งคัมภีร์อื่น ๆ ได้แสดงความหมายของสัมมากัมมันตะไว้อย่างสอดคล้องกัน กล่าวคือ สัมมากัมมันตะ ได้แก่ การกระทำที่ถูกต้อง การกระทำชอบ หรือการกระทำทางกายที่ไม่เบียดเบียนคนอื่น อันเป็นการกระทำที่นำไปสู่ประโยชน์สุข และเป็นการแสดงออกทางกายด้วยความรู้ความเข้าใจถึงความถูกต้องของการกระทำนั้น ที่ได้ใคร่ครวญพิจารณาจนทำอย่างรอบคอบดีแล้ว ทั้งยังส่งผลให้ผู้ปฏิบัติได้พัฒนาตนเองไปสู่ทางสายกลางเพื่อไปถึงจุดสูงสุดและถึงพร้อมในอริยมรรคอันเป็นทางหลุดพ้นอันประเสริฐนั่นเอง

หลักธรรมอันเป็นเครื่องส่งเสริมสนับสนุนสัมมากัมมันตะ เช่น หิริโอตตัปปะ วิรติ ๓ วุฒิธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ สาราณียธรรม ๖ สัมปยุตธรรม ๗ และความไม่ประมาท เป็นต้น หลักธรรมคำสอนทั้งหมดนี้ล้วนสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่งเสริมสัมพันธ์กันทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้บุคคลผู้ปฏิบัติตามสามารถเข้าถึงได้และเลือกปฏิบัติให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตของตน โดยมีจุดหมายปลายทางเดียวกันคือการเข้าถึงความดีอันสมบูรณ์พร้อมคือพระนิพพาน

สัมมากัมมันตะถือเป็นองค์ธรรมสำคัญข้อหนึ่งในมรรคมงคล ๘ ที่เป็นตัวศีล จัดเป็นศีลสิกขา อันเป็นสมุฏฐานยังความบริสุทธิ์ให้เกิดขึ้นเป็นสมาธิและปัญญาเป็นลำดับไป คนเราจะสุขหรือทุกข์ย่อมขึ้นอยู่กับกระทำที่เป็นตัวเจตนาให้เกิดขึ้น ทั้งส่วนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ถ้ากระทำ

ดีถูกต้องหรือดำเนินชีวิตด้วยการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องแล้ว ไม่ว่าในทางศีลหรือทางธรรมก็ดี ย่อมเป็นเหตุให้นำมาซึ่งความสุขและความเจริญ ในทางตรงกันข้ามถ้าไม่รู้จักระทำในสิ่งที่ถูกต้องดังมกล่าวคือ มีมิจนากัมมันตะแล้ว ก็ย่อมเป็นเหตุให้เสื่อมจากความสุขและความเจริญอันนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ มากมายในที่สุด

Thesis Title : A Study of Summakammunta (Right Occupation)
in Theravada Buddhism

Researcher : Phraatikarn Decha Sirithummo [Phanghom]

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Supat Wachiravudho. Ph.D.

: Phra yuttana Atijitto, Ph.D.

Date of Graduation : March 24, 2014

Abstract

This research consisted of three purposes. They were to (1) study Summakammunta (Right Occupation), (2) study Dhamma principles which supported Summakammunta, and (3) study the importance of Summakammunta to earn a living at present. This research focused on details from Tripitaka, document, texts, various academics, and related research. After that, data related to Summakammunta in Theravada Buddhism, Dhamma principles supporting Summakammunta, and the importance of Summakammunta for earning a living were researched leading to research conclusion and suggestions. The results were found as follows:

Details from Vinayapitaka, Suttantapitaka, Apithampitaka, Attakatha, and other scriptures had a similar meaning of Summakammunta. Summakammunta meant right action, or physical action which did not harm the others, in other words, it was action leading to happiness and physical action with knowledge and comprehension with complete consideration before action resulting in performer's development to the middle way for achieving the highest way that was an excellent path, a way to be free from evil.

The Dhamma principles supporting Summakammunta were Hiri-ottappa, Wirut 3, Wutthitham 4, Sungkahawatthu 4, Saraniyatham 6, Suppurisatham 7, and being away from carelessness. These Dhamma principles were concordant, and supported each other both in a direct and indirect way in order to let performers achieve and practice suitably to their life for a complete goodness, that was, Nibbana.

Smmakammunta was considered the most important Dhamma in the noble eightfold path. It was Silasikkha which was a vital base for concentration and wisdom. The happiness or suffering of people was from intention both from the concrete, and abstract. Those who did the right thing or led their life with a good behavior achieved happiness and development. In contrast, those who did the wrong thing, Micchakammunta (wrong occupation), deteriorated into happiness and development resulting in various problems of life.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์ช่วยเหลือจาก พระมหาสุพัตร์ วชิราวุธ, ดร. ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์, พระยุทธินา อธิจิตโต, ดร. กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคณาจารย์บัณฑิตวิทยาลัย เจ้าหน้าที่สำนักงานบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมาทุกท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณอนุโมทนาเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้ให้ความดูแลเอาใจใส่ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางในการศึกษาแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีมาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณและอนุโมทนาขอบคุณอาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แสงสว่างชีวิตอันเป็นวิถีทางแห่งปัญญาที่ถูกต้องดีงามให้แก่ผู้วิจัยได้เก็บเกี่ยวเอาประสบการณ์ ทักษะและความรู้เหล่านั้นมาเป็นแนวทางการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือเครื่องพิมพ์เอกสาร ขออนุโมทนาขอบคุณท่านทั้งหลายที่ได้ถวายเป็นกุศลด้วยปัจจัยสี่ และคอยเป็นกำลังใจให้ด้วยดีเสมอมา

หากว่าคุณงามความดีอันใด ที่จะพึงเกิดมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอนอบน้อมบูชาพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ คุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิด คุณพระอุปัชฌาย์อาจารย์ตลอดจนท่านผู้มีพระคุณทั้งหลาย ที่ให้ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผ่านมา ทั้งกำลังใจจนทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จ ขอส่งมอบคุณงามความดีเหล่านั้นกลับคืนสู่ทุกท่านดังกล่าวข้างต้นด้วยความตั้งมั่นในกตัญญูกตเวทิตาธรรม

สุดท้ายนี้ ขออ้ออิงเอาอำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก ได้ปกปักรักษาท่านผู้มีอุปการคุณทุกท่านจงมีแต่ความสุขความเจริญ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บทั้งปวง อนึ่ง หากจะมีคุณประโยชน์ใด ๆ เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอให้ทุกท่านได้รับคุณประโยชน์นั้น ๆ โดยทั่วกัน

พระอธิการเดชา สิริธมฺโม (แป้งหอม)

วันที่ ๑๐ เดือน ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๖

สารบัญ

ชื่อ	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๓
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓
๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย	๔
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๔
บทที่ ๒ สัมமாகัมมันตะในพระพุทธศาสนาเถรวาท	๑๐
๒.๑ ความหมายของสัมமாகัมมันตะ	๑๐
๒.๑.๑ สัมமாகัมมันตะในพระวินัยปิฎก	๑๑
๒.๑.๒ สัมமாகัมมันตะในพระสุตตันตปิฎก	๑๒
๒.๑.๓ สัมமாகัมมันตะในพระอภิธรรมปิฎก	๑๓
๒.๒ ความหมายของสัมமாகัมมันตะในชั้นอรรถกถา	๑๓
๒.๓ ความหมายของสัมமாகัมมันตะที่ปรากฏในคัมภีร์อื่น ๆ	๑๕
๒.๔ ลักษณะของสัมமாகัมมันตะ	๒๐
๒.๔.๑ ความงดเว้นจากปาณาติบาต	๒๑
๒.๔.๒ ความงดเว้นจากอทินนาทาน	๒๒
๒.๔.๓ ความงดเว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร	๒๒
๒.๕ เป้าหมายของสัมமாகัมมันตะ	๓๓

๒.๖ อานิสงส์ของสัมมากัมมันตะ	๒๙
๒.๗ สรุป	๔๒
บทที่ ๓ หลักธรรมที่ส่งเสริมสัมมากัมมันตะ	๔๔
๓.๑ ปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดสัมมากัมมันตะ	๔๔
๓.๒ หิริ-โอตตปปะ	๔๕
๓.๓ วิริตี ๓	๕๒
๓.๔ วุฒิธรรม ๔	๔๒
๓.๕ พรหมวิหาร ๔	๕๓
๓.๖ สังคหัตถ์ ๔	๕๔
๓.๗ สาราณียธรรม ๖	๕๕
๓.๘ สัมปยุตธรรม	๕๗
๓.๘ ความไม่ประมาท	๕๘
๓.๑๐ สรุป	๕๙
บทที่ ๔ ความสำคัญของสัมมากัมมันตะต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน	๖๐
๔.๑ บทบาทของสัมมากัมมันตะกับสังคมไทยปัจจุบัน	๖๑
๔.๒ สัมมากัมมันตะกับการแก้ปัญหาในวิถีชีวิตประจำวันด้านต่าง ๆ	๖๒
๔.๒.๑ ปัญหาในชีวิตประจำวัน	๖๒
๔.๒.๒ แนวทางการแก้ปัญหาตามหลักสัมมากัมมันตะ	๖๘
๔.๓ ประโยชน์ของสัมมากัมมันตะ	๗๔
๔.๓.๑ ประโยชน์ในชาตินี้	๗๕
ก. ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	๗๕
ข. ประโยชน์ต่อตนเองและสังคม	๗๗
๔.๓.๒ ประโยชน์ในชาติหน้า	๗๙
๔.๔ สรุปเรื่องของสัมมากัมมันตะ	๘๐
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๘๑
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๑
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๘๔
๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๘๔
๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัย	๘๔

บรรณานุกรม
ประวัติผู้วิจัย

๘๕

๘๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

พระไตรปิฎกที่ผู้วิจัยใช้เป็นหลักในการศึกษาค้นคว้าสำหรับเขียนวิทยานิพนธ์นี้ ได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๐๐ และฉบับภาษาไทย ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ และศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา และได้ใช้ชื่อย่อของคัมภีร์ในการอ้างอิง ซึ่งชื่อย่อของคัมภีร์เหล่านั้น มีค่าเต็ม ดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ป.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	ปริวารวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริพนธสาส์ก	(ภาษาไทย)
ส.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.เอกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทุก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.เอกาทสก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกาทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ขุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติมุตตก	(ภาษาไทย)
ขุ.ป.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ปฐกสัมภิตามรรค	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก วิมังค์ (ภาษาไทย)

ปกรณวิเสส

วิสุทธิ (บาลี) = วิสุทธิมคคปกรณ (ภาษาบาลี)

วิสุทธิ (ไทย) = วิสุทธิมรรคปรกณ์ (ภาษาไทย)

อรรถกถาพระวินัยปิฎก

ว.อ. (ไทย) = วินัย สมนันตปาสาพิกา (ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก

ที.ม.อ. (ไทย) = ทีฆนิกาย สัมภังคปริสาสนี มหาวรรคอรุณกถา (ภาษาไทย)

ที.ป.อ. (ไทย) = ทีมนิกาย สัมภังควิสาลินี ปภิกขรรคอรธกถา (ภาษาไทย)

ม.อ.อ. (ไทย) = มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุตฺตนิ อภิปรายสนธิสังกรรณกถ (ภาษาไทย)

อง.ทสก.อ. (ไทย) = อังคตตริภาย มโนรลปฐวณทสกนปาทอรรกถา (ภาษาไทย)

อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ.อ. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก วิภังค์สัมโมททวิโนทนีอรรถกถา (ภาษาไทย)

สำหรับตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อคัมภีร์

สำหรับการอ้างตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อของคัมภีร์มี ผู้วิจัยใช้แบบ ๓ ตอน คือ เล่ม / ข้อ / หน้า เช่น ส.ส. ๒๔ / ๑๑ / ๒๗๗. หมายถึง พระไตรปิฎก สังยุตตนิกายสคาถวรรค เล่มที่ ๒๔ ข้อที่ ๑๑ หน้าที่ ๒๗๗ เป็นต้น